

Stanowisko nr 6/2019
Konwentu Wójtów Gmin Wiejskich
Województwa Kujawsko Pomorskiego
z dnia 30 sierpnia 2019 roku, przyjęte w trybie obiegowym
w sprawie rozwoju obszarów wiejskich po 2020 roku

Celem polityki rozwoju obszarów wiejskich UE, będącej drugim filarem wspólnej polityki rolnej (WPR), jest wspieranie obszarów wiejskich Unii i sprostanie licznym wyzwaniom gospodarczym, środowiskowym i społecznym XXI wieku. Większa elastyczność (w porównaniu z pierwszym filarem WPR) umożliwia władzom regionalnym, krajowym i lokalnym opracowanie własnych siedmioletnich programów rozwoju obszarów wiejskich na podstawie europejskiego „zestawu środków”.

Konwent Wójtów Województwa Kujawsko Pomorskiego zwraca szczególną uwagę i podkreśla znaczenie jednego ze środków, jakim są podstawowe usługi i rewitalizacja wsi na obszarach wiejskich.

W dniu 29 listopada 2017 r. Komisja Europejska wydała komunikat w sprawie przyszłości rolnictwa i produkcji żywności, którego podstawę stanowią zalecenia przedstawione w deklaracji Cork 2.0 w sprawie rozwoju obszarów wiejskich. Uczestnicy konferencji, będący w przekonaniu „wartości zasobów wiejskich w kontekście ich zdolności do oferowania zrównoważonych rozwiązań, obecnych i przyszłych wyzwań społecznych, które dotyczą wszystkich mieszkańców Unii” oraz zaniepokojeni wyludnianiem się obszarów wiejskich i odpływem młodzieży, podkreślali konieczność programowego zapewnienia, by obszary i społeczności wiejskie pozostawały atrakcyjnym miejscem do życia i pracy poprzez zwiększanie dostępu do usług i możliwości dla mieszkańców tych obszarów oraz wspieranie przedsiębiorczości w tradycyjnych dziedzinach związanych z wsią, jak również w nowych sektorach gospodarki.

Konwent Wójtów Województwa Kujawsko-Pomorskiego chciałby zwrócić szczególną uwagę na treści zawarte w deklaracji Cork 2.0, o tym, że innowacyjna, zintegrowana i sprzyjająca włączeniu społecznemu polityka rozwoju obszarów wiejskich i polityka rolna w Unii Europejskiej powinna być prowadzona zgodnie z zasadą, która podkreśla unijne wsparcie inwestycji na obszarach wiejskich. Inwestycje w rozwój działalności gospodarczej, usług publicznych i prywatnych, podstawowej infrastruktury i budowania potencjału powinny przyczyniać się do osiągnięcia wspólnych celów UE, w szczególności w odniesieniu do miejsc pracy oraz zielonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu na obszarach wiejskich.

Konwent Wójtów wyraża aprobatę dla stanowiska, iż polityki UE powinny promować jakość życia na obszarach wiejskich oraz umożliwiać sprostanie aspiracjom młodzieży wiejskiej w zakresie zróżnicowanego i dobrze opłacanego zatrudnienia, jak również ułatwiać wymianę pokoleń. Wsparcie unijne powinno wzmocnić powiązania między obszarami wiejskimi i miejskimi oraz wzajemnie dostosować zrównoważony rozwój obszarów miejskich i wiejskich.

Konwent wójtów popiera apel Europejskiej Konferencji Cork 2.0 o konieczność inwestowania w potencjał wzrostu obszarów wiejskich i zwiększanie ich atrakcyjności jako miejsc do życia i pracy dla

obywateli na każdym etapie życia, dobrostan społeczny i stan środowiska obszarów i społeczności wiejskich.

Konwent Wójtów zwraca uwagę na problemy samorządów lokalnych, które opisane zostały w projekcie „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030”, gdzie czytamy, że „... w większości przypadków sytuacja polskiej wsi pod względem wybranych elementów infrastruktury wodno-kanalizacyjnej odbiega od standardów miejskich. Wsparcie w ramach tego zakresu z PROW obejmuje budowę, przebudowę, modernizację lub wyposażenie obiektów budowlanych służących do zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków oraz zakup i montaż urządzeń kanalizacyjnych oraz urządzeń wodociągowych i związanych z uzdatnianiem wody. Trudności te dotyczą głównie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich o niskim przychodzie własnym per capita...”. Obszary wiejskie zmagają się dodatkowo ze specyficznymi wyzwaniami, takimi jak np. znaczne odległości pomiędzy zabudowaniami oraz niski stopień zaludnienia.

Powyzsze potrzeby dostrzega także raport OECD z 2018 roku „Przegląd polityki wobec obszarów wiejskich”. Zgodnie z treścią tego raportu, stwierdza się, że na niektórych obszarach wiejskich systemy wodociągowe i kanalizacyjne pozostają słabo rozwinięte. Gorzej sytuacja wygląda w przypadku sieci kanalizacyjnej. „Odsetek domowych przyłączy do sieci kanalizacyjnej wyniósł 35,6% na koniec 2016r. Wynika z tego jasno, że wciąż konieczne są dalsze inwestycje w poprawę podstawowej infrastruktury na obszarach wiejskich. Obejmują one nowe inwestycje budowlane i przebudowy, a także nowoczesne technologie oczyszczania ścieków. Wzrost dostępności infrastruktury wodno-kanalizacyjnej podniesie standard życia mieszkańców i poprawi stan środowiska naturalnego.

Konwent Wójtów zwraca szczególną uwagę na konieczność skierowania do obszarów wiejskich zewnętrznego finansowanie realizacji tych zadań, szczególnie tam, gdzie mniejsza jest gęstość zaludnienia oraz mniejsze ilości wody i odpadów oznaczają wyższe koszty stałe w przeliczeniu na przyłącze domowe.”

Konwent Wójtów kolejny raz zwraca uwagę, iż jedną z najpoważniejszych barier rozwoju obszarów wiejskich stanowi słabo rozwinięta infrastruktura techniczna. Wysoce niezadowolający stan lokalnej infrastruktury transportowej oraz komunikacji publicznej na terenach wiejskich, w istotny sposób ogranicza ich rozwój. Znaczącą część powierzchni dróg na wsi stanowią drogi nieutwardzone, a pozostałe wymagają modernizacji lub kapitalnych remontów. Z tego względu, istnieje duża potrzeba budowy nowych dróg lub modernizacji już istniejących. Pomimo środków kierowanych na infrastrukturę drogową potrzeby są kilkukrotnie większe niż możliwości.

Wnioskujemy o objęcie wsparciem unijnym dróg lokalnych na terenach wiejskich w większym zakresie. Rozwój sieci dróg zdecydowanie wpłynie na jakość życia na obszarach wiejskich, zarówno z punktu widzenia przedsiębiorców i turystów, a przede wszystkim mieszkańców. Stworzenie nowoczesnej sieci drogowej na obszarach wiejskich pozytywnie wpłynęłoby także na zwiększenie spójności społeczno-gospodarczej i przyczyniło się do rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

Zwracamy także uwagę, na problem opisany w projekcie „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030”, dotyczący utrzymania systemu małych szkół, a odbywa się to kosztem redukcji lub wolniejszego tempa inwestycji infrastrukturalnych. Próbą przezwyciężenia tego problemu na obszarach wiejskich jest tworzenie sieci lokalnych świetlic opiekuńczo-wychowawczych i klubów

młodzieżowych wspierających rozwój kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności. Placówki te powinny powstawać szczególnie w miejscowościach nie dysponujących placówkami edukacyjnymi, z których dzieci i młodzież dojeżdżają codziennie do szkoły poza miejscem zamieszkania. Sieć ośrodków edukacji i kultury nadal nie jest optymalna na obszarach wiejskich, a ich oferta znacznie odbiega od tej z jakiej mogą korzystać mieszkańcy miast. Tworzenie warunków infrastrukturalnych dla rozwoju edukacji, kultury i usług społecznych, jest ważne także w kontekście rozwoju nowych gałęzi gospodarki jak np. gospodarki doświadczeń (czasu wolnego).

Zwracamy uwagę, że to samorzady gminne są najważniejszymi powołane do zaspokajania obszarach wiejskich. Są one wspierane przez własne instytucje kultury powołane do zaspokajania potrzeb ludności wiejskich od najmłodszych do seniorów. Gminne domy kultury, świetlice czy biblioteki to podstawowe instytucje, które umożliwiają mieszkańcom wsi dostęp do rozrywki. Zwracamy uwagę, że większość inicjatyw w tym zakresie było możliwe do realizacji dzięki środkom zewnętrznym, głównie z PROW.

Obserwujemy także spadające zainteresowanie krzewieniem tradycji i kultury na obszarach wiejskich, a skierowanie podejścia w stronę konsumpcjonizmu. Zatem dobrze byłoby wspierać te organizacje, które pomimo obowiązujących trendów walczą o swoją tożsamość, tak jak koła gospodyń wiejskich czy lokalne grupy działania. Migracje z obszaru wiejskiego do miasta powodują pogłębiające się dysproporcje rozwojowe młodych mieszkańców wsi. Powrót obywateli z miast do wsi następuje dopiero w okresie stabilizacji rodzin, gdzie wieś przez następne dziesięciolecia staje się sypialnią dla miast. Dlatego zasadnym jest stworzenie oferty dla seniorów oraz mieszkańców w kategorii wiekowej 50+.

Członkowie Konwentu Wójtów są świadomi, że brak odpowiedniej oferty kulturalnej i sprzyjającej aktywizacji spowoduje dalsze migracje osób młodych do miast. Zwiększenie kwoty wsparcia na działania wspierające wzrost jakości życia na obszarach wiejskich spowoduje, że środki kierowane na inwestycje w infrastrukturę kulturalną mogą stworzyć szansę na podtrzymywanie tradycji i zachowania dziedzictwa kulturowego terenów wiejskich. Rozszerzenie wachlarza propozycji kulturalnej dla osób z terenów wiejskich mogłoby przyczynić się do łagodzenia dysproporcji pomiędzy miastami a wsią. Wnosimy zatem o środki na szeroko rozumianą „odnowę wsi” w przyszłym programie rozwoju obszarów wiejskich.

Raport OECD stwierdza jak ważne jest wzmocnienie zdolności zarządzania na szczeblu samorządowym oraz odpowiednia równowaga kompetencji i zasobów pomiędzy rządem krajowym, regionami i niższymi szczeblami administracji.

Jak zauważyli uczestnicy konferencji Cork 2.0 zachodzi konieczność zwiększenia zdolności administracyjnych i skuteczność władz lokalnych i regionalnych oraz grup działających w społecznościach lokalnych. Bazując na sukcesach metody LEADER, należy rozwijać inicjatywy oddolne i zarządzane lokalnie, aby wykorzystać potencjał obszarów wiejskich. Struktura WPR powinna opierać się na wspólnych ramach strategicznych i programowych, które zapewniają ukierunkowanie wszystkich interwencji na wyraźnie określone cele gospodarcze, społeczne i środowiskowe.

Zwiększenie zdolności władz samorządowych wraz z szeregiem innych podmiotów zaangażowanych w rozwój lokalny (np.LGD) ma kluczowe znaczenie ze względu na potrzebę bardziej strategicznego podejścia do inwestycji publicznych w kolejnym okresie programowania UE (po 2020r.).

Oddolna strategia rozwoju wymaga systematycznego myślenia o inwestycjach na obszarach wiejskich, aby powiązać je z szerszymi celami rozwojowymi regionu.

W przyszłym okresie programowania istnieje możliwość, że te rodzaje funduszy, które w przeszłości były dostępne w ramach instrumentów UE, nie będą mogły być kontynuowane. W związku z tym, Konwent Wójtów wyraża swoje zaniepokojenie brakiem informacji na temat istotnych elementów przyszłego PROW, takich które pozwolą samorządom na strategiczne planowanie inwestycji i łączenia ich z perspektywy zarówno instrumentów miękkich, jaki twardych, a także finansowania ze źródeł unijnych, krajowych i środków własnych.

Konwent Wójtów zwraca uwagę, że samorzady lokalne są zainteresowane komplementarnym wykorzystaniem funduszy unijnych, krajowych i regionalnych w celu wzmocnienia ich efektów. Takie podejście wyrażone zostało w Pakcie dla Obszarów Wiejskich, który jest jednym ze strategicznych projektów SOR. Jest to propozycja dokumentu mającego na celu skoordynowanie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, aby lepiej ukierunkować wsparcie poprzez wykorzystanie funduszy krajowych i unijnych. Pakt, opracowany pod kierownictwem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w porozumieniu z różnymi interesariuszami, proponuje szereg obszarów priorytetowych dla rozwoju obszarów wiejskich, takich jak rozwój przedsiębiorczości, infrastruktura techniczna i społeczna, usługi publiczne, ochrona środowiska naturalnego czy rynki rolne. Tym bardziej konieczne jest przedstawienie wszystkim interesariuszom WPR propozycji wspierania rozwoju obszarów wiejskich w ramach II filaru. Samorzady lokalne potrzebują spójności w otoczeniu regulacyjnym, w którym działają, aby odpowiednio planować przyszły rozwój. Potrzebują stabilności prawa i regulacji.

Konkludując:

W świetle trwających prac w Unii Europejskiej nad tym jaka będzie jej Wspólna Polityka Rolna po 2020 r. oraz mając na sercu oczekiwania naszych obywateli i potrzeby osiągnięcia tych celów, domagamy się:

- zwiększenie działań w ramach II filaru WPR dotyczących podstawowych usług na obszarach wiejskich na poziomie dofinansowania 85%, takim jak w projektach RPO, który to pozwoli realizować samorządom lokalnym inwestycje w infrastrukturę obszarów wiejskich. Jest to czynnik o ogromnym wpływie na rozwój społeczności na obszarach wiejskich oraz na minimalizowanie różnic jakości życia pomiędzy mieszkańcami obszarów wiejskich i miast.

Konwent Wójtów reprezentujący samorząd terytorialny, ma świadomość, że brak środków na inwestycje będzie czynnikiem hamującym rozwój przedsiębiorczości i społeczeństwa zamieszkującego obszary wiejskie.

- pilne udzielanie informacji na temat prac MRIRW z KE na temat kształtu II filaru WPR, tak aby samorzady lokalne mogły planować inwestycje na obszarach wiejskich w oparciu o wiele źródeł finansowania.
- zwiększenia środków WPR na działania publiczne na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, społeczności wiejskich i małych miast oraz dostrzeżenie problemów finansowych samorządów lokalnych.
- ograniczenia możliwości przesuwania środków pomiędzy I a II filarem WPR.

W przyszłym budżecie WPR przy pomniejszeniu środków na WPR wartość II filaru została obniżona o około 15%, co będzie miało negatywne skutki rozwojowe dla obszarów wiejskich.

Obszary wiejskie w całej swej złożoności i różnorodności, a przede wszystkim nierównym rozwoju i posiadanej infrastruktury, z racji swego ogromnego obszaru i zasobów, wymagają wsparcia i troski. Polityka rozwoju obszarów wiejskich winna udostępnić wystarczające narzędzia finansowe dla ich zrównoważonego i konkurencyjnego rozwoju.

Przewodniczący Konwentu
Jacek Brygman
Jacek Brygman
Wójt Gminy Cekcyn

Otrzymują:

1. Prezes Rady Ministrów – Pan Mateusz Morawiecki
2. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi – Pan Jan Krzysztof Ardanowski
3. Związek Gmin Wiejskich RP
4. Wójtowie i Burmistrzowie Gmin Wiejskich Województwa Kujawsko - Pomorskiego